

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

РЯЗАНОВА Н. О.

Луганськ

Регіональний розвиток і збалансованість проблем, які вирішуються на рівні країни в цілому та її окремих регіонів, зокрема, є актуальними питаннями для усіх держав на усіх етапах економічного розвитку. Інтеграція України, і, відповідно, вітчизняних господарюючих суб'єктів, у світову економіку вимагає їх постійного розвитку. Зростає значущість зовнішньоторговельної діяльності, як для усієї економіки, так і для економіки окремого регіону. Зростання об'ємів зовнішньоторгового обігу забезпечується, у першу чергу, за рахунок прискореного зростання об'ємів експорту. Експортна діяльність набула великого значення для економіки, оскільки багато регіонів є експортоорієнтованими, що, у свою чергу, є важливим аргументом для поповнення бюджетних коштів регіону. У зв'язку з цим розвиток експортного потенціалу регіону представляє значний науковий і практичний інтерес.

Для визначення місця й ролі експортного потенціалу регіону у розвитку зовнішньоекономічного потенціалу країни треба проаналізувати його складові та функції його реалізації у регіональній господарській системі. Основною і найбільш складною представляється проблема визначення деяких структурних аспектів формування і реалізації експортного потенціалу регіону.

Деякі проблемні аспекти визначення структурних елементів експортного потенціалу регіону розглянуті в роботах російських учених Борисюка Н. К. [1], Єлькіна І. В. [2], Кірсанова В. В. [3], Капіцина В. М. [5], Савельєва І. І. [4], Сейфулаєвої М. Є. [6]. У вітчизняній літературі, присвяченій проблемам експортного потенціалу регіону, необхідно відмітити роботи Третяк В. В. [8]. Однак багато питань цієї проблеми залишаються дискусійними і потребують подальших досліджень. Зокрема, це стосується уточнення структурних елементів і визначення функцій експортного потенціалу регіону.

Метою статті є аналіз і обґрунтування складових експортного потенціалу регіону та визначення його функцій.

Категорія «експортний потенціал» є досить складною, оскільки включає як природно-сировинну базу, так і стан економіки регіону, які забезпечують науково-технічний, технологічний, промисловий, соціальний і культурний розвиток, що дозволяє досягти стійких темпів експортного виробництва і високого рівня життя населення з урахуванням існуючих і прогнозованих ринкових умов.

На думку І. В.Єлькіна [2], складові, які визначають розвиток території, можливо звести до п'яти таких значущих елементів: інноваційний потенціал, трудовий потенціал, інвестиційний потенціал, експортний потенціал, виробничий потенціал. Таким чином, експортний потенціал представляє складову соціально-економічного потенціалу регіону, а саме – є його елементом.

У свою чергу, М. Є. Сейфуллаєва і В. М. Капіцин [5; 6] вважають, що експортний потенціал регіону є комплексною характеристикою, яка включає ряд складових: ресурсно-сировинний, промисловий, фінансовий, організаційно-технічний, маркетинговий, кадровий, соціально-культурний, інфраструктурний, інвестиційний, науковий та інноваційний потенціали. Представлений підхід досить повно розкриває структуру експортного потенціалу регіону та визначає його складові.

Савельєв І. І. [4] розглядає структуру експортного потенціалу на рівні регіону як категорію, яка поєднує тау-мачення таких економічних складових: фінансовий потенціал, промислові ресурси, маркетинговий потенціал, конкурентоспроможність. Кожна зі складових має свої особливості. Представимо схематично цей погляд на структурні складові експортного потенціалу регіону (рис. 1).

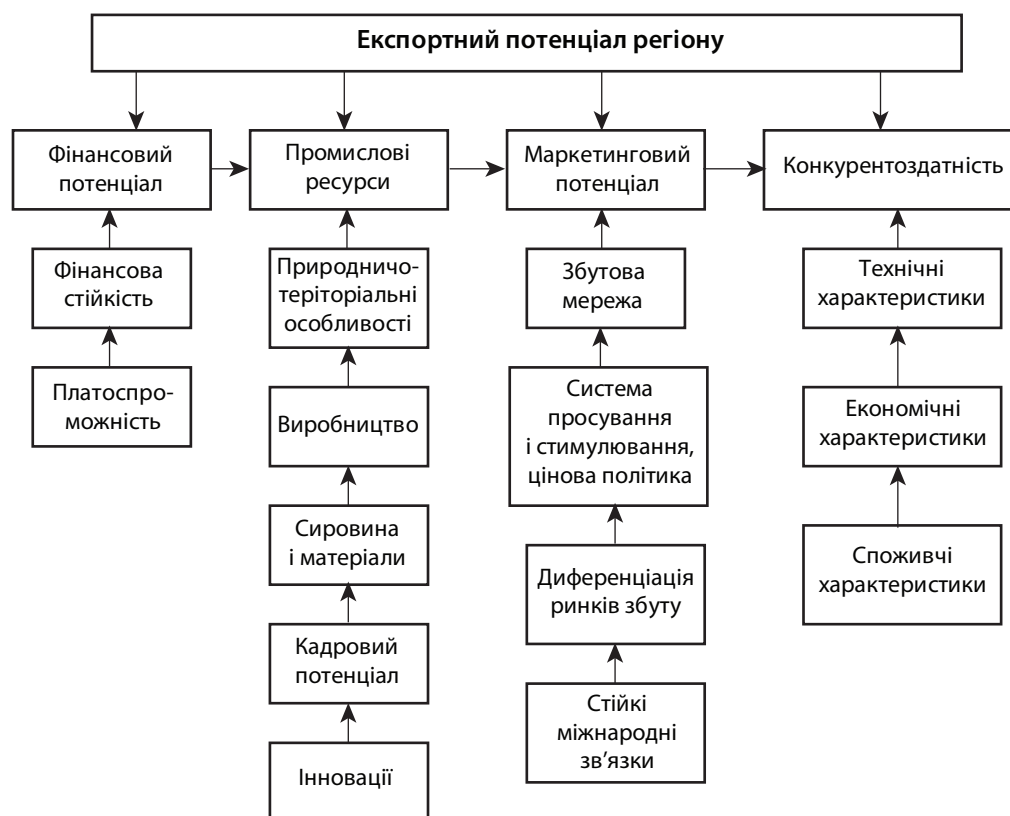

Рис. 1. Структура експортного потенціалу регіону [4]

Представлений підхід до структури експортного потенціалу регіону є дуже цікавим. Він розкриває експортний потенціал як визначений набір експортних ресурсів, що залучені у виробництво та підготовлені до реалізації, також у даній структурі має місце маркетингова складова експортного потенціалу регіону, яка характеризує перспективні маркетингові можливості регіону. Але у цьому підході не враховуються соціокультурна, інфраструктурна, наукова і інноваційна складові експортного потенціалу регіону.

Далі, для визначення значущості експортного потенціалу регіону, доцільно розглянути вже існуючі підходи до формулювання функцій експортного потенціалу регіону. У економічній літературі це питання розглядається досить стисло. Для визначення сутності цього

питання справедливо представити вже існуючі у літературі думки.

Так, Кірсанов В. В. [3] називає такі функції експортного потенціалу регіону у регіональній господарській системі без визначення їх суті, це: функція розвитку, функція залученості регіону в процеси глобалізації, функція стабілізації регіональної господарської системи, функція формування прибутку господарюючих суб'єктів, функція забезпечення робочих місць, функція стимулювання науково-технічного прогресу, бюджетотворна функція, функція підвищення якості життя населення регіону.

Функції експортного потенціалу можуть бути розглянуті та обґрунтовані у багатоаспектному напрямку. Представимо функції експортного потенціалу регіону в такому схематичному вигляді (рис. 2).

гіону в цьому напрямку, поєднує в собі аналіз і контроль, оцінку отримуваних результатів, визначення ефективності експортної діяльності регіону, оцінку наближення до поставлених цілей експорту, вироблення пропозицій по корективах експортної діяльності в усіх її аспектах.

Функція формулювання цілей експортної діяльності регіону на близьку і далеку перспективу може бути відображена через складання програми підтримки експорту як на регіональному, так і на державному рівнях. Функція розробки стратегії здійснення експортної діяльності регіону віддзеркалює визначення методів досягнення поставлених цілей, вироблення товарної, науково-технічної, цінової, збутової, рекламної та інших стратегій, їх взаємозв'язок.

Функція розробки тактики експорту регіону відзначає обирання засобів для досягнення поставлених цілей на окремих етапах і напрямках експортної діяльності.

Інфраструктурна функція експортного потенціалу регіону складає комплексне дослідження зовнішнього ринку, включаючи аналіз і прогноз кон'юнктури зовнішнього ринку.

Функції, які характеризують економічно-фінансовий аспект експортного потенціалу регіону, визначають роль регіону у системі світогосподарських зв'язків, а також розкривають специфічні для фінансово-економічного стану регіону результати діяльності з обумовленням напрямку поповнення бюджетних коштів. Функція експортної безпеки та цілісності регіону полягає у

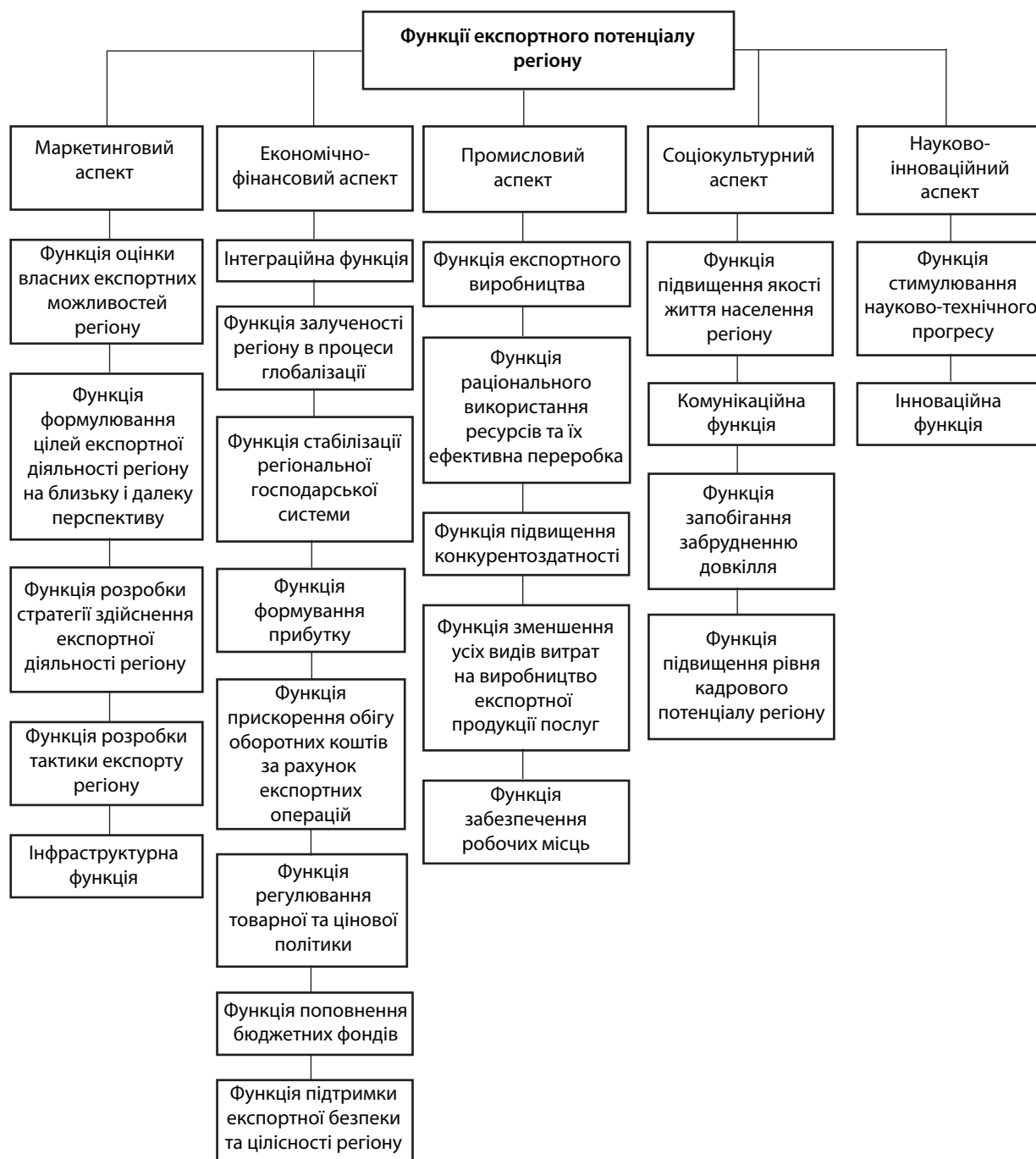

Рис. 2. Функції експортного потенціалу регіону

спроможності регіону протистояти впливу негативних факторів і мінімізувати заподіяні ними збитки, а також активно використовувати участь у світовому розподілі праці для створення сприятливих умов розвитку національної економіки.

Особливу увагу слід приділити функціям, які формують промисловий аспект експортного потенціалу регіону. Функція експортного виробництва – багатогранна, вона пов'язана з продовженням процесу виробництва у сфері обігу. Ця функція з надання товарам підвищеної виробничої готовності, з попередньої підготовки матеріальних ресурсів до споживання, із запровадження ресурсозберігаючих технологій тощо. Вона, у свою чергу, характеризує споживчий попит зовнішнього ринку. Представлені далі функції промислового аспекти експортного потенціалу регіону є наслідком функції експортного виробництва та являються її складовими.

Функції соціокультурного аспекти експортного потенціалу регіону паритетні за своєю природою і взаємозв'язані, у оптимальному стані вони збалансовані між собою та являють взаємозв'язок з іншими функціями експортного потенціалу регіону. Наприклад, функція запобігання забруднення довкілля є наслідком функції промислового аспекти раціонального використання ресурсів та їх ефективної переробки. Комунікаційна функція пов'язана з інфраструктурною функцією. А функції підвищення якості життя населення регіону і підвищення рівня кадрового потенціалу регіону витікають з інтеграційної функції.

Функції науково-інноваційного аспекти утворюють визначений напрям структури експортного потенціалу регіону, що включає наукову діяльність – отримання, накопичення і збагачення наукових знань, й інноваційну діяльність – діяльність по перетворенню наукового знання до виду, придатного для практичного використання у процесі розвитку експортного потенціалу регіону.

Паритетність функцій експортного потенціалу регіону означає, що кожна функція має фундаментальну основу. Це виключає прийняття якої-небудь однієї функції за визначаючу, з якої виводяться усі інші. У той же час, взаємозв'язок функцій включає різноспрямовані причинні залежності між ними, у тому числі ті, які змінюють свій напрям зі зміною стану регіону або стану його довкілля. Такого роду релятивний детермінізм властивий і взаємозв'язкам між функціональними структурами регіону, і способам їх динаміки, процесам.

ВИСНОВКИ

Проблема забезпечення національних інтересів держави в сучасних умовах підтверджує необхідність розгляду експортного потенціалу регіону, оскільки саме в регіонах формуються основні елементи системи, що забезпечують розвиток національної економіки і, одночасно з цим, регіони є центрами, в яких акумулюються основні соціально-економічні проблеми товариства. Таким чином, роль регіону як основної територіальної ланки, що формує систему національної економіки, зумовлює необхідність глибокого вивчення особливостей

розвитку експортного потенціалу регіону як складної системи зовнішньоекономічного потенціалу країни. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Борисюк Н. К., Прытков Р. М.** Основные направления развития экспортного потенциала региона / Н. К. Борисюк, Р. М. Прытков // Весник Оренбургского государственного университета. – 2008. – № 85. – С. 64 – 70.

2. **Елькин И. В.** Оценка и перспективы развития экономики региона с экспортной ориентацией: автореф. дис. канд экон. наук: 08.00.05 / И. В. Елькин // Иркутск, 2010. – 24 с.

3. **Кирсанов В. В.** Сравнительный анализ и оценка экспортного потенциала региона: на примере Республики Татарстан : автореф. дис. канд. экономических наук: 08.00.05 / В. В. Кирсанов. – Казань, 2005. – 24 с.

4. **Савельев И. И.** Развитие экспортного потенциала региона (на примере Владимирской области) : автореф. дис. ... канд экон. наук: 08.00.05 / И. И. Савельев. – Владимир, 2011. – 24 с.

5. **Сейфуллаева М. Э., Капицин В. М.** Экспортный потенциал российских регионов в условиях глобализации мировой экономики / М. Э. Сейфуллаева, В. М. Капицин // Маркетинг. – 2001. – № 1. – С. 3 – 13.

6. **Сейфуллаева М. Э.** Маркетинговая составляющая регионального развития / М. Э. Сейфуллаева // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 5. – С. 67 – 77.

7. **Третьяк В. В.** Развитие региональных внешнеэкономических зв'язків: питання теорії і практики : Монографія / В. В. Третьяк; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 331 с.

Науковий керівник:

д-р екон. наук, професор кафедри міжнародної економіки
СНУ ім. В. Даля Третьяк В. В.